

ORATIO || DE BONIS ANIMI || ET CORPORIS,
SCRI-||PTA ET || HABITA IN INCLY=||TO NATIONIS
HVN-||GARIC...

by: Peczi, Sigismund
Wittenberg, Berlin; 1588

Nutzungsbedingungen

Die digitalisierten Bestände der Staatsbibliothek zu Berlin stehen allen Interessierten weltweit kostenlos zur nichtkommerziellen Nutzung zur Verfügung. Bei Nutzung der Digitalisate ist die Staatsbibliothek als besitzende Institution in der Form "Staatsbibliothek zu Berlin - PK" zu nennen und der permanente Link zum Digitalisat anzugeben.

Ferner erbittet die Staatsbibliothek zu Berlin die kostenlose Zusendung eines Belegexemplars von Editionen und wissenschaftlichen Arbeiten, die auf ihren Beständen beruhen.

Die Rahmenbedingungen für gewerbliche oder kommerzielle Nutzungen werden vom bpk - Bildagentur für Kunst, Kultur und Geschichte (www.bpk-images.de) transparent gemacht und vertraglich geregelt. Dazu gehört insbesondere die Nachnutzung der Digitalisate

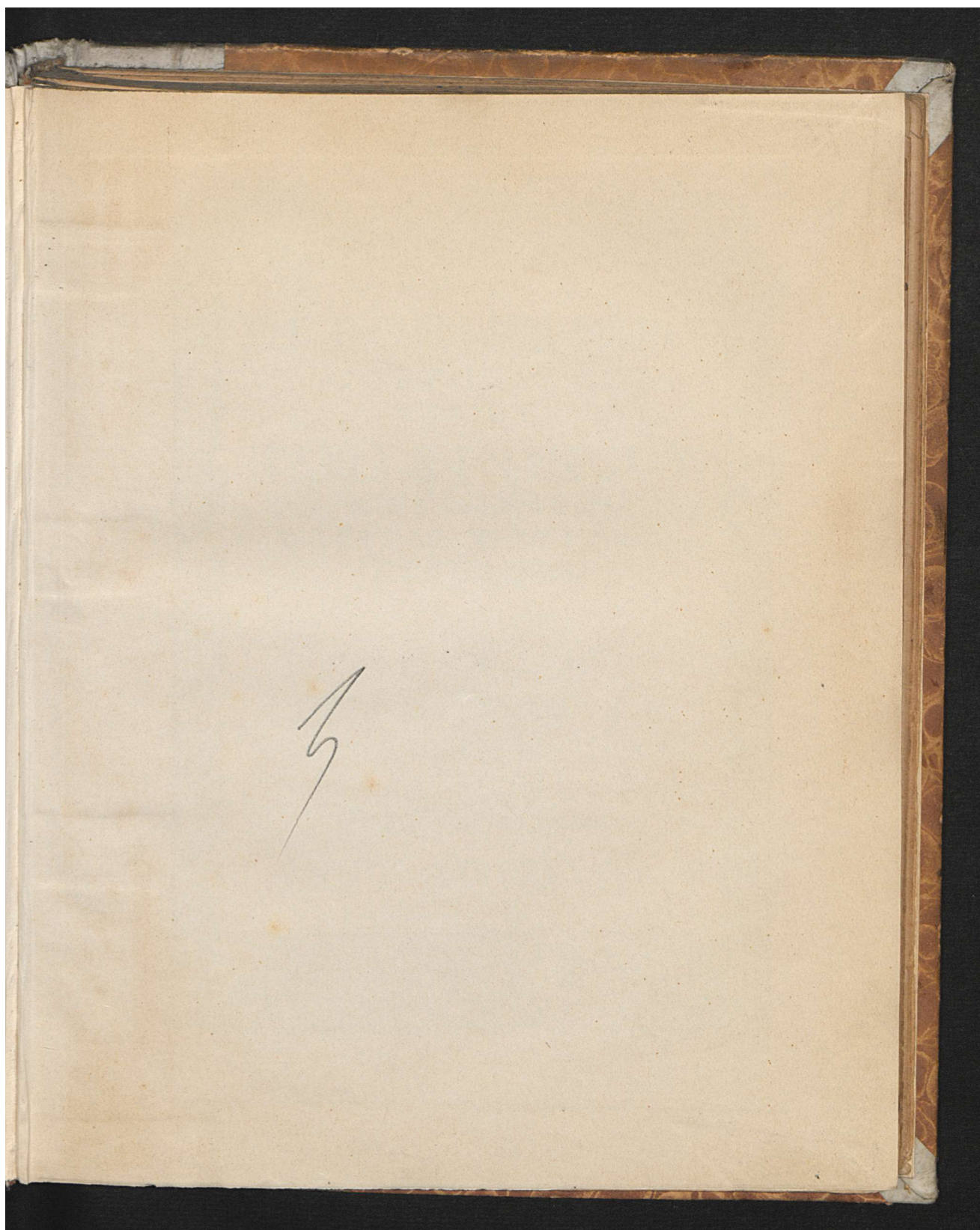
- als Reproduktionsvorlagen für Print-Publikationen (mit Ausnahme von wissenschaftlichen Publikationen mit einer Auflage bis zu 1000 Exemplaren)
- als Reproduktionsvorlagen für Faksimile-Ausgaben ganzer Werke;
- in kostenpflichtigen digitalen Angeboten;
- auf Internetpräsenzen mit vorrangig gewerblichem oder kommerziellem Charakter.

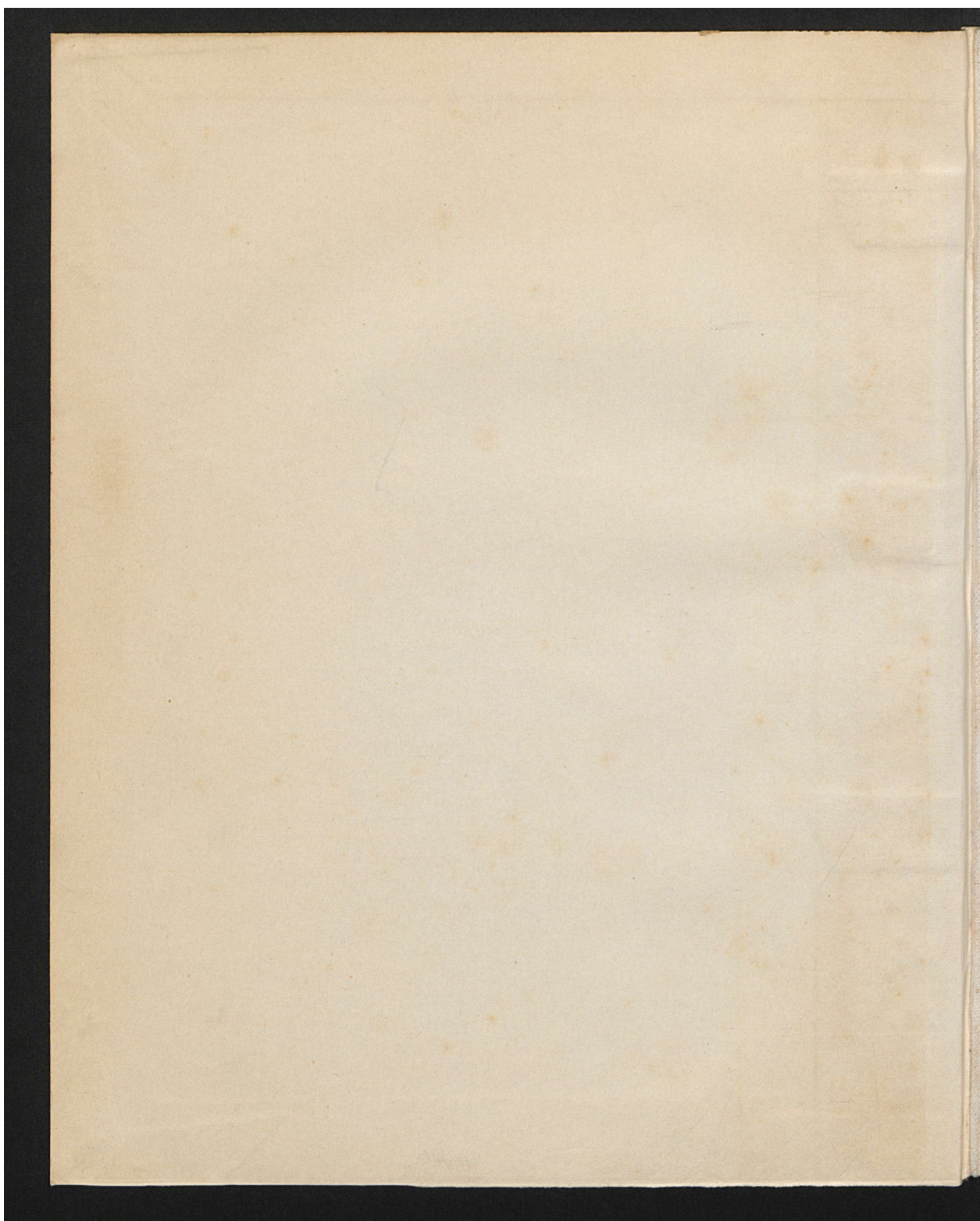
No
6917

No 6917
8°(4°)

5

1914.2563

ORATIO

DE BONIS ANIMI
ET CORPORIS, SCRIPTA ET

HABITA IN INCLY-
TO NATIONIS HUNGARICAE
COETU VULTBERGAE.

A.

SIGISMUNDO PE-
czy Ungaro.

Typis Zachariae Cratonis.

ANNO M.D.LXXXVIII.

E P I G R A M M A

GENEROSI AC MA-
gnifici Domini Michaëlis Forgacz
Liberi Baronis de Gymes &c. in
orationem Sigismundi
Peczi.

Vdus öpisq; carens cum sese exo-
luat in auras,

Quisquis ab Adami semina la-
be trahit.

Queis inopem toleret vitā conquirat oportet
Subsidia, altrices & sibi cogat opes.

At quia totus homo, est gēinā de parte coactus,
In geminas partes curā secatur opum.

Namq; velut corpus sine viribus exit legensq; :
Sic rase tabulæ spiritus instarinit.

Hinc alios illud ditandī cura fatigat,
Ast alios istum plus coluisse iuuat.

Diuitiæ illius gemmis auroq; parantur,
Huius opes virtus, ars, studiumq; boni.

Quicumq; ergo cupis certā ratione doceri,
Corporis an mentis condere præstet opes;

Vena quod ingenij conscripsit diuitis ampla
Iloc opus exiguum, perlege, doctus eris.

Crede

Ex
Biblioth. Regia
Berolinensi.

Crede mihi, fugiens auri vesana cupido,
Concedet studijs, ingenijq; bonis.
Sic sic, ô iuuenis patrias sectare Camœnas:
Doctrinæ radios spontè sequuntur opes.

ALIVD.

Est qui diuitijs animi præferre caducas
Audet, & æterno gaudia vana bono.
Corporis & fortis res hinc dispensat iniquè,
Et perdit veras, mentis egenus, opes.
At te animo, Peczi, te sorte & corpore ditem,
Hæc quicunq; legit, nemo negare potest.

M. Iohannes Plevvka Reginae
Hradacenus, Boëmus.

A L I V D.

Mentis opes, aurum sapientiæ, & alma di-
ferti
Dona animi, tumidis, quæ nec mare, fluctibus,
aut vis
Ventorum rapuisse queat, non ignis adurat,
Quæq; nec insidias inter, nec militis ensem
Perdantur, quisquis, curâ, vigiliq; labore
Ingenijq; boni quæsiuit acumine: demum
Hic mihi diues erit, non quem fortuna fouendo
Congestis opibus, donisq; referat opimis,

A 2

Atq;

Atq; alijs, vt sunt ebur, aurum, serica, gemmæ.
Abnuis? ecce tibi testes: quos? hosce virentis
Et studiij fructus, primæuæ & pignora certa
Aetatis Sigemunde tuæ. Vestigia clari
I lege sollicitus genitoris, & optima de te
Macste animo, comple genitricis vota, precesq;

Demetrius Cracouijs Transylvanus.

A L I V D.

L Audibus, Andini, trifidus si personat orbis
Vatis, quod cecinit pascua, rura, duces.
Si decus est meritis summū, diuinus Homerus,
Condidit ingenij, quod monumenta, sui.
Quis, Sigemunde, tuum prohibet celebrare la-
borem,

Dum fructus mentis, qui sit, & vnde doces?
Crede mihi, labor hic, varios cōplectitur vsus,
Ingenij nervos indicat ille tui:
Perge bonis auribus, quid enim præstantius arte
Diuinâ, quæ nos, atria ad alta, vehit.
Dum tibi adhuc teneræ, iuuenilia tempora, vitæ
Florent, & firmo pectore robur habes.
Hinc tibi doctorum veniet propensa virorum
Gloria, quæ studijs, est celebranda, tuis.

Georgius Heldt, Sora-
nus Silesius.

Oratio

ORATIO
DE CORPORIS
ET ANIMI DI-
VITIIS.

HTSI VEREOR, IL-
lustres ac Generosi Domi-
ni Barones, doctissime
Domine senior, vosq, qui
adeſtis populares lectiſſimi. Et ſi (inquā)
vereor, ne in acerbam fortè reprehensio-
nis notam apud uos incurram, magnāq;
ignominia maculam, huic mea audacia
inuram, quod cum tot, tam nobilitate ge-
neris, quam virtutum præclaris dotibus
eruditionisq; eximijs laudibus, illustres
et ornatī, viri ſimul & adoleſcentes ſe-
deant, ego potiſſimum ad dicendum ſur-

rexerim, meamq³ hanc exile et rudem oratiunculam, in conspectum coronæ huius nobilissimæ, omniq³ laudis genere dignissimæ, ferre, ausus fuerim: vestra tamen summa humanitas, mirum me consolatur in modum, animumq³ non esse abiiciendum suadet, nam me (nullis prorsus meis meritis) non solum ante hæc tempora, dum ex inclyta Argentiniensium Academia, quæ me non minus pietatis, quàm morum atq³ literarum studiis incumbentem, fovit, aluit, sustentavit, in hanc totius Germaniæ celeberrimam, cum Generoso ac Magnifico Domino Michaelē Fogacz Barone in Gymnes, migrarem, summa humanitate amplexi estis, verū etiam nunc, indies magis magisq³ cōplectimini. Pro qua vestra erga me benevolentia, singulariq³ animorum

morum affectione, quid mihi iterū retri-
buendum sit. penitus ignoro. Verū enim-
vero, est quiddam adhuc amplius, quod
animū vehementer sollicitum habet me-
um, materia nimirum, quam mihi ad
discutiendū proposui, magnitudo atq; di-
gnitas excellens: Vereor enim, ne, quem-
admodū Phaëton, dum maiora & gra-
uiora humeris meis imponere conor, quā
sustinere queant, minus ei rei quam su-
scepi satisfieri à me possit: excusabit ta-
mē me primo ipsius materiae amplitudo
et difficultas: excusabit secūdo loco cādor
animi vestri sincerus: excusabit etiā ani-
mus ad dicendū paratus, volūtasq; prom-
ptissima, cuius impulsu me à spōte, ad hoc
munus subeundum accessi. Si vero digni-
tati materiae huius, quæ longè est grauis-
sima, à me satisfieri minus poterit, maio-
rem

rem in modum a vobis peto, ne id tam negligentia mea, quam et atis et ingenij tenuitati, et imbecillitati, adscribere velitis memores illius: IN MAGNIS ET VOLVISE SAT ESSE. Neque enim profecto, ingenij mei iactandi, (quod quam sit exiguum sentio) verum cum primis, veritatis inuestiganda, deinde mentis quoque et stili excolendi, gratia, hoc onus suscepi: non me et enim latet, quanta sit eius, in omnibus artibus, scientijs atque disciplinis, utilitas, quantum in vita quotidiana usus. Sed ut et vos auditores humanissimi, quibus de rebus sitis audituri, facilius cognoscatis, et ego rem mihi propositam, firmitus memoria teneam, summa quadam constituam capita, circa quae oratio mea versari debeat, limitesque quosdam praefigam, extra quos euagari religio mihi sit. Ac primum quidem diuitiarum animi, percensebo laudes, rationesque, quibus

et mu-

ea muniri possint adferam, easq; & ne-
cessarias, & honestas, & utiles, & io-
cundas esse demonstrabo: contra vero
diuitiarum corporis incommoda recen-
sebo, tum ea cur fugienda sint declarabo.
Secundo loco eos, qui harum sibi diui-
tiarum compararunt copiam, inq; hoc
vitæ genere versantur, cum ijs qui in ac-
quirendis diuitijs huius corporis, fluxis
& momentaneis laborant, conferam.
Tela deniq; aduersariorum, & crimina-
tiones, quas nobis in hoc vitæ genere ver-
santibus, inq; acquirendis animi diuiti-
is laborantibus, obijciunt, refellere cona-
bor, quamque falso ab ijs criminemur,
palam facere studebo. De quibus, ut
me paucis differente, placidis, benignisq;
audiat is auribus, uehementer etiam atq;
etiam à vobis peto.

B

Diui

Diuitias me non quaslibet, sed ani mi
esse laudaturum proposui, auditores:
quibus vero argumentis, aut rationib9,
id confirmabitur? Natura certe commu-
nis omnium parens, dictare id nobis &
demonstrare videtur, quæ cunctis in v-
niuerso terrarum orbe animantibus, tan-
quam optima rerum procreatrix et con-
seruatric, sic prouidit, ut ad quodcunq;
tandem eorum, contemplando, animi
nostri conuertamus oculos, reperiemus,
omnia eis, tam ad conseruandum atq;
defendendum, quam ad alendum atq;
sustentandum, corpus, sic largita, sic tri-
buta esse, ut nulla re carere, nulla desti-
tui videantur. Nam, age, Leones con-
sideremus, admiranda roboris & viri-
um pollent magnitudine, habent un-
gues acutissimos, fauces rigidissimas, ar-
ma

ma à natura sibi, ad tutandum corpus,
depellendasq, hostium insidias, tributa.
Ad tauros nos conuertamus, cornua ipsis
sunt validissima, quibus illatam sibi in-
iuriam vindicare possunt. Volatilia
intueamur, celeritate valent maxima,
qua hostium insidias effugere seque con-
servare possunt. Nullum deniq, est ani-
mal, etiam minimum quodq, quod
non aliquod sui corporis tutamen, à na-
tura sibi tributum habeat, ut præclare
inquit ille.

ὅπλον ἐκάσφ' ἔναιμε θεὸς, φύσιν κερφόισιν
ὅ, νισι μὲν, πολλὴν ταχύτητ', ἀλκὴν τε λέγουσι,
ταύροις δ' αὐτοχύτοις κεράεσσιν, κέντρα μελίσσας,
ἔμφυτον ἄλκαρ ἔδωκε.

Arma unicuiq; dedit DEVS, naturam
aëriam,

Auib; quidem, magnam celeritatem,
& robur leonibus,

B 2

Taurisq;

Taurisq; spontè nata cornua, & apibus
aculeos
Innatum dedit tutamen.

*At unicum intueamur hominem,
hunc solum miserum, hunc imbecillum,
hunc nudum, omnibusq; armis destitu-
tum, & spoliatum, natura in hanc pro-
didit lucem, nihilq; ei prater rationem,
qua et in acquisitione rerum necessaria-
rum, non secus ac promptuario quodam,
& in defensione sui ipsius, contra varias
hostium machinationes, velut armis uti
debeat, attribuit: ut eo ipso significaret,
ei non in cultura corporis vana, non in
fluxis & momentaneis huius mundi di-
uitijs, sed potius in cultura animi longe
præstantissima, eiusq; in diuitijs, occupa-
tum esse debere. Quod si vero & natu-
ram ipsius animi, donaq; eius, quibus
est*

est ornatus, cum natura corporis, eiusq;
bonis, conferre voluerimus: quid: non-
ne hac misera & calamitosa, illa felicia
& beata, hac varijs fortuna jaculis ex-
posita, illa ab ijs prorsus immunia, hac
caduca et momentanea, illa stabilia atq;
aterna, hac deniq; vana, nihilq; nisi ter-
renum continentia, illa ex cœlesti beato-
rum domicilio desumpta, hominibusq;
ab ipso Deo infusa esse reperiemus? Sen-
serunt idem Ethnici quoq; illi Philoso-
phi, quibus exigua saltem, aut nulla, ve-
ri illius & æterni DEi fuit cognitio. Ci-
cero siquidem, 1. de leg: Animum à Deo
ingeneratū esse dicit: Et in Cat. M. Est
inquit animus cœlestis, ex altissimo do-
milio depressus, & quasi demersus in
terram, locum diuinæ naturæ, æternita-
tiq; contrarium. Et rursus, 5. Tus: qst:
Humanus, inquit, animus, decerptus ex

mente diuina, cum alio nullo, nisi cum ipso Deo, si hoc fas est dictu, comparari potest.

Quantum vero animus corpori praestat, quanto est diuiniore atq; excellentior, tanto maior opera danda est, ut hic unice excolatur, praeclaris artibus atq; disciplinis, exornetur, Et si qua bonitatis illius pars, per lapsum primi parentis est amissa, recuperetur et restauretur. Itaq; ipsa natura id à nobis requirit, id expectat, id flagitat, ut ratione, qua nos exornatos voluit, vti, animum praeclaris artibus atq; disciplinis, virtutumq; dotibus eximijs, imbuamus: sine quibus nihil in hac terra stabile, firmumq; esse potest. Honestas vero eas quis negauerit, cum etiam maiores nostros, si eorum tempora in memoriam nobis reuocauerim,
plus

plus in congerendis animi quam corporis diuitijs laborasse, comperiemus: quibus & humanum propagarunt genus, & Respub: praeclaras fundarunt, easq; iustitia cultura, optimisq; legibus exornarunt: ciues ad concordiae studium, virtutumq; actiones pulcherrimas, suo ipsorum exemplo excitarunt: urbes, oppida, regna quoq; ipsa, consilijs sapientissimis, contra varios hostium furores defenderunt, propagarunt, dilatarunt & protexerunt, nomina deniq; sua perpetuae tradiderunt immortalitati. Nam quid ego Socratem Atheniensem illum Philosophum in memoriam reuocem, qui adeo in acquirendis animi diuitijs occupatus fuit, ut Apollinis oraculo omnium sapientissimus sit iudicatus? In corporis vero diuitijs comparandis, cum

eas

14
eas vanas esse, animaduverteret, adeò se-
gnescebat, ut aliquando interrogatus,
multumne possideret: omnem suam sub-
stantiam 5. minis, aestimari dixit. Quid
Anaxagoram dicam? qui cū non mo-
do generis claritate atq; diuitijs, verum
animi quoq; magnitudine clarissimus
esset, totum suum patrimonium suis
spontē reliquit: cumq; ab ijs negligentia
insimularetur, Quid ego, inquit, nonne
vos ista curatis? mox abscedens, cum in-
genti erga studia literarum affectus esset
amore, ad speculandum rerum natu-
ram se contulit, inq; pulcherrimo hoc vi-
ta genere, totum ætatis suæ exegit curri-
culum. Quid Aristippum? qui cum in
Graciam Philosophandi gratia proficif-
ceretur, iussit seruos aurum abijcere,
ut expeditiores ad iter capeffendum es-
sent

sent. Quid Platonem, Philosophum illum sui temporis excellentissimum: quē mundanas contempsisse diuitias, illud summo potest esse argumento, quod cum in Ægyptum proficisci constitueret, ut illic Gymnosophistas docentes audiret, oleum (referente Plutarcho) secum mercatura gratiā vexit, ut viaticum sibi inde suppeditaret: tantam vero eruditionis suæ, diuitiarumq; animi, in quibus acquirēdis semper occupabatur, consecutus est gloriam, ut Philosophorum princeps, etiamnum, à literarum cultoribus, non nisi summā cum laude, celebretur. De cuius dialogis Cicero affirmare non dubitauit, Iouem si locuturus fuisset, eo sermone usurum. De hoc etiam celebre illud apud Quintilianum extat Elogium: Platonem, inquit, quis du-

C

bitat

bitat Philosophorum præcipuum? ex quo multum eloquentiæ, Cicero se traxisse faterur, siue acumine differendi, siue eloquendi facultate, diuina quadam & Homerica: multum enim supra prosam orationem, & quã pedestrem Græci vocant, surgit, vt mihi non hominis ingenio sed Delphico quodam videatur oraculo instructus. *Quid deniq, Aristotelem referam? cui eruditio tantum nominis peperit decus, vt libri eius, præclare summoq, ingenij acumine, ab eo conscripti, omnium quotidie manibus terantur, diligantur, obseruentur, nomenq, eius omnium quotidie in ore habeatur.* Sed quid ego in his percensendis & enumerandis diutius immoror? Primum quaeso hominem, primum intueamini Parentem Adamum, quamq, is vitæ rationem sibi sequendam proposuerit, cōsede-

sideretis : quas, quaeso, is sibi in hoc mundo comparauit diuitias : quas opes : quas facultates : cum neq, quis earum esset usus, nosset : quin imo in cultura animi sibi à creatore suo tributi, adeo occupatus fuit, ut totum vitæ suæ curriculum, in celebrando vitæ autore & creatore Deo optimo Maximo transegisse, in monimentis Antiquitatum Iudaicarum, legamus. O tot tamq, præclaros vanarum diuitiarum contemptores, qui diuitias animi, facultatibus huius corporis, non modo excellentiores, præstantiores, beatiores, & iucundiores esse iudicio approbarunt suo, verum etiam præclaro vitæ confirmarunt genere. Num itaq, pulcherrimum hoc vitæ genus ingredi, virtutisq, ad fastigium contendere, dubitabimus : quod tantus magnorum vi-

rorum numerus, tantaq; sanctorum etiam Patrum cohors, sibi unice amplectendum esse duxit: num diuitias animi, virtutumq; actiones pulcherrimas, vanis huius mundi diuitijs morumq; barbarorum feritati, antepondere dubitabimus? quas primi nostri parentes, non modo anteponendas, verumetiam summopere amplectendas, & excolendas, existimarunt.

Quid vero per Deum immortalem praeclarius? quid pulchrius? quid iucundius? quam earum sibi diuitiarum, opum atq; facultatum comparare copiam, quae in hoc vitae humana curriculo, inq; mutua mortalium societate, & coniunctione, non modo multis modis utiles, verumetiam summè necessariae sunt? Nā quid ego Rerum pub. administrationes

nes, status & conditiones dicam? quid
regnorum, urbium, oppidorum, omnium
deniq, munerum & officiorum, quibus
vel Respublica, vel alia societatis huma-
na fulcra, praeclare gubernantur, admi-
nistrationes memorem? quae omnia di-
uitijs animi, tanquam diligentissimis
rerum pulchrarum conseruatricibus regi
& gubernari certissimum est, adeo ut
nihil in hac vita humana pulchrum, ni-
hil utile, nihil iucundum, nihil ad bene
beatèq, viuendum necessarium reperia-
tur, quod non ab his, veluti unico eoq,
uberrimo fonte, suam trahat originem,
ijsq, non secus ac primaria (si sic fari li-
cet) salutis suae ancora, nitantur & ful-
ciantur: his vero semotis, inq, rerum pub:
administratione non adhibitis, omnia,
non modo non praeclare administrari, ve-

rum etiam funditus everti, & ad exitum
ruere, certum est. Inde est quod Pla-
to ille (qui propter excellentiam ingenij
diuini tulit nomen) dicere haud abs re
solebat : tum demū beatas fore res pub:
si aut docti, aut sapientes homines, eas
regere cœpissent, aut qui regnarent, om-
ne lūum studium in doctrina ac sapiētia,
collocassent. Quod si vero earum eti-
am Rerumpub. status, quæ longè ante no-
stra viguerunt tempora, consideraueri-
mus, eas profectò à viris, & morum, &
ingenij, & doctrina, & vitæ integritate
clarissimis administratas fuisse, com-
periemus. Nam age, Romanam, omni-
um quarū quidem memoria ad nostras
peruenit aures Rerumpub: facile princi-
pem inquiramus, ad eius profectò ad-
ministrationem, non nisi doctissimos, ar-
tiumq;

tumq; et scientiarum clarissimos viros,
admitti solitos fuisse, historia testantur.
Quantum vero, & imperij magnitudi-
ni addiderint, potentiam auxerint, quā-
tamq; nominis gloriam e rebus præclare
gestis, post se reliquerint, cum uniuers-
o id notissimum sit orbi, multis dicere
quid attinet? cum etiam constet eos, to-
tum fere terrarum orbem domasse, suaq;
subegisse potestati. Atheniensium quoq;
præclaram illā consideremus Politiam,
ad huius quoq; gubernationem, non nisi
doctrina atq; ingenij excellentiā præstan-
tes viri accedere solebant: nominis ve-
ro decus tantum acquisuerunt, ut hodie
quoq; memoria eorum apud omnes, lite-
rarum præsertim studiosos, facta te-
etq; conseruetur. Taceo iam alias quoq;
præstantissimas, tam Græcorum quam
latino-

latinorum, aliarumq, nationum respub-
licas, quas non nisi a viris, tam doctrina
quam ingenij acumine praestantibus, ad-
ministratas fuisse demonstrarem, nisi
& temporis (cuius exigua mihi conces-
sa est usura) habenda mihi esset ratio,
& vos quoq, idem sentire unoq, id me-
cum ore affirmare, persuasum mihi cer-
to haberem.

Principem ver, quis non Reipub:
sapientem potius, quam insipientem, e-
ruditum quam ignarum, doctum quam
imperitum & rudem praeficiendum, &
ad regni administrationem admitten-
dum esse existimet? Etenim, quemad-
modum Sol (cui eleganter Plutarchus
Principem comparat) dignitate, lociq,
praestantia longe ante omnia eminet side-
ra, quiq, veluti Dux ceterorum existit,
quem

quem etiam in peragendis natura moti-
bus imitentur & sequantur : sic Prin-
ceps in Republica, summo dignitatis an-
te omnes est constitutus in fastigio, cuius
mores, dicta, facta & consuetudinem,
subditi vnice sibi imitandam proponūt:
atq; adeo in id vnum intentos habent
oculos, studia, mentes, vt eius singula
vitia, virtutes, omnem deniq; corporis,
& animi habitum, ipsis animis et mē-
tibus expressum habeant: vt non abs re
Plinius vitam Principis, censuram ap-
pellauerit, eamq; perpetuam esse dixe-
rit, ad quam dirigimur, & ad quam
conuertimur. Et præclare ab antiquissi-
ma vetustate, deinde vero à Cicerone et
ceteris dictum, subindeq; decāt atū est:
qualis scilicet fuerit ciuitatis Princeps
talem quoq; populum futurum. Theodo-
ricus quoq; Rex Gothorum, apud Cassi-
D odorum

odorum, cum ad senatum populumq³ Ro-
manum scriberet: Facilius est, inquit, er-
rare naturam, quam dissimilem sui Prin-
ceps possit formare Rempublicam.
*Quid exemplis in re tam perspicua mul-
tis opus est? unicum illud (quod Bodi-
nus in suo de Republica annotavit li-
bro) adferre sufficiat: Franciscus Rex
Francorum, & Mansor Affrica ac Hi-
spaniarum Imperator, incredibili amo-
re, bonas artes atq³ disciplinas amplexi
sunt, summoq³ eas prosequabantur stu-
dio: repentè, Principes, Nobiles, Sacer-
dotes, milites, opifices, omnes deniq³ va-
riarum conditionum homines, tantis stu-
dijs, artium atq³ disciplinarum scienti-
am, prosecuti sunt, ut nullis unquam se-
culis nullis usquam regionibus, tanta
doctorum hominum seges, quam sub il-
lis*

lis Principibus, extitisse videatur, Quid
quod ne latere quidem vitia Principum
possunt, sed minima etiam quæq; diligen-
ter observantur, Et non solum reprehenduntur, verum summis etiam impetuntur calumnijs. Quæ cum ita sint, enitendum profecto unice est, totisq; in id incumbendum viribus, ut Princeps Rei publicæ præficiatur, eximijs sapientiæ, prudentiæ, aliarumq; virtutum dotibus insignis, qui non solum, optimum vitæ, morumq; suis præbeat subditis exemplum, eosq; veluti manu ad amplectendas virtutes ducat, verum etiam ea, quæ ad Reipub. administrationem pertinere videtur, prudenter, iusteq; peragat, atq; tractet: quod fiet, si animum præclaris artibus Et disciplinis imbuet, magisq; in animi quam in corporis elaborabit di-

uitijs, pietatisq; cum primis, Philosophia
secundo tandem loco unice amplectetur
studium: hac enim sola virtutis morūq;
optimorum (qua ante omnia bono requi-
ri in Principe, paulò ante dixi) est ma-
gistra, hac mater omnium est artium,
hac nos primum ad ius hominum, adq;
id quod situm est in humani generis so-
cietate, tum ad modestiam, magnitudi-
nemq; animi erudit, omnemq; ab animo
tanquam ab oculis, caliginem dispellit,
hac ab omnibus unice est excolenda, di-
ligenda, obseruanda, summoq; studio
amplectenda, optimo deniq; quoq; est
dignissima: hac est, quam Cicero sum-
mis in cælum vsq; euehit laudib. 5. T. Q.
O vitæ, inquit, Philosophia dux, o virtutis in-
dagatrix, expultrixq; vitiorum: quid non mo-
do nos, sed omnino vitæ hominum, sine te esse,
potuisset? tu vrbes peperisti: tu dissipatos ho-
mines

mines, in societatem vitæ conuocasti: tu eos inter se, primò domicilijs, deinde coniugijs, tum literarum & vocum communione iunxisti: tu inuentrix legum, tu magistra morum & disciplinæ fuisti. Doctrina deniq; (*ut inquit Plutar. in libello ad Princ. inerud.*) ex Philosophiâ Principi assidens, & velut custos inhabitâs, virium periculū, velut ex bona corporis habitudine auferens, quod sanum est relinquit.

Et præclare Philippus Rex ille Macedonum, dum Alexandrum filium hortaretur, ut auscultaret Aristoteli, cui traditus erat instituendus, daret q; operam Philosophiæ: Ne, inquit, multa committas, quæ me fecisse nunc poenitet. perspexit Princeps egregius, neminem expertē Philosophiæ regno administrando aptum esse, nec puduit fateri, se multa per errorem fecisse perperam, quod à teneris unguiculis, Philosophiæ operam non dedisset. Nam qui experimentis

D 3 *discunt*

discunt administrare regnum, licet ingenio sint præditi felicissimo: tamen & serò, & Reipublica malo, tandem boni euadunt Reges. At qui Philosophia præceptis muniti accedunt, si mens eis sit integra, vix poterunt ab honesto deflectere. Taceant ergo illi, qui literarum, ac præsertim Philosophiæ studium, Principi, adque Reipublicæ administrationem prorsus inutile esse clamitant. Quod si vero pietatis quoque aliqua est habenda ratio, (habenda autem ante omnia quam maxima) quid? nonne ad hanc quoque propagandam, magnus est doctrina, artium et scientiarum usus? Si enim nobilis animi cultura cessaret, si doctrina atque scientiarum studium conquiesceret, contra vero omnes, ad vanam corporearum diuitiarum culturam, se ipsos conuerterent, quis quæso re-

forebus præffet diuinis? quis Deo omni
potenti sacra faceret? quis verbum eius
explicaret diuinum? cum non idiotam,
non barbarum, non stupidum & igna-
rum hominem, sed prudentia & sapien-
tia dotibus insignem, ad harum rerum
tractationem admittendum esse, Deus
ipse optimus Maximus incomprehen-
sibili et ineffabili sua sanxerit sapientiâ.
Et si autem Deus optimus maximus v-
nicus, isq, vberimus est omnis bonitatis
fons & principium, à quo solo tanquam
optimo eoq, sapientissimo rerum omni-
um gubernatore & conseruatore omnia
promanant, quiq, solus & Respublicas
administrat, et pietatis author existit,
ceteraq, omnia gubernat: vult tamen (cū
non nisi per mediâ vt plurimum agere so-
leat) eas, tam ad Rerumpublicarum
admi-

administrationem, quam ad verbi sui
sacratissimi tractationem, aliarumq;
præclararum rerum gubernationem, admit
ti personas, quæ ea sapienter administrare,
administrata cōservare, fidelesq; sui Do
mini serui atq; æconomi esse possint. Ex
his itaq; manifestū est, quantus sit artium
& scientiarum (quæ vera sunt diuitiæ)
omnibus in rebus vsus, quanta in Rebus
publicis utilitas, quanta in diuinarum
rerum tractatione necessitas.

Quod sit itaq; nos quoq; Rerum publica
rum nostrarum status felices esse volu
mus, si publico consulere commodo cupi
mus, si pietas, si timor Dei, si salus nostra
nobis cordi est, (ut merito etiam esse de
bet) si deniq; gloriam nominis nostri im
mortalem esse volumus: horum vestigijs
insistentes, animum præclaris artibus
atq;

atq; disciplinis imbuamus, inq; conge-
rendis diuitijs non vanis & momenta-
neis, sed stabilibus atq; firmis elabore-
mus, hisq; velut armis instructi ad Res-
publicas accedamus: animaduertemus
profecto doctrinâ & eruditione, diuitijs
animi pulcherrimis, nihil in Republica
esse utilius, nihil suauius, nihil iucundi-
us, inq; rebus praeclare gerendis magis ne-
cessarium.

Quis vero hominum auditores tam
est stupidus? quis tam barbarus? tamq;
omni à ratione alienus? qui spretâ nobi-
liore sui ipsius parte, quæ (ut ille in-
quit) e diuinis est delapsa sedibus, ad
vanam corporearum diuitiarum viam
se conferat? quæ omnium malorum, om-
nisq; principium existit impietatis: ex
his siquidem omnis generis flagitia, vi-

E tio-

tiorumq; emergunt turpitudines: hinc
luxuries, hinc abominanda promanat
avaritia, quibus in vita humana nihil
turpius, nihil atrocius, nihil pestilentius,
nihil deniq; ad interitum existit aptius:
hæc viam hominibus ad adeunda quæq;
flagitia aperiunt, eosq; manu quasi
ducunt. De quibus Cicero: Duæ, inquit,
sunt res, quæ homines maximè ad male-
ficiū impellunt, luxuries & avaritia.
Idem iterum alibi de avaritia: Nullum,
inquit, est officium tam sanctum atq; so-
lenne, quod non avaritia comminuere
atq; violare soleat. Quam vero luxu-
ria, (ut nunc de avaritia alijsq; vitijs ni-
hil dicam) atrox Rerumpublicarum ex-
istat pestis, quid attinet multis dicere,
cum id luce (quod aiunt) clarius pateat
meridiana, omniumq; subinde ob oculos
versari videatur? Rerumpublicarum
luxuria

luxuria existit pestis. Quarum nam?
earum profecto, quibus in vita humana,
nihil sanctius, nihil pulchrius, nihil iu-
cundius, nihil denique ad conservanda hu-
mana societatis vincula, utilius vel esse,
vel etiam dici potest: quas optime fun-
datis iustitia conservat, temperantia
moderatur, virtutumque pulcherrime a-
ctiones, tuentur, custodiunt, contraque o-
mnes omnium defendunt furores. At
superveniente luxuria, nihil est in Re-
pub. tam sanctum, tamque preclare insti-
tutum, quod non huius tanti sceleris vi-
olet audacia, nihil tam optime fundatum
quod non vitiorum hac officina amplissi-
ma confundat atque deleat. Ut elegan-
ter sane Heraclytus ille Philosophus, in
seditione rogatus, ut apud populum
sententiam diceret, quo pacto civitas

redigi posset in concordiam : conscen-
so suggestu, poposcit calicem aqua fri-
gida, & paululum farina inspersit, postea
epoto calice, discessit, plane nihil verbo-
rum addens: quare innuere voluit, ita
demum ciuitatem liberam futuram à se
ditionibus, si contempto luxu, asuesce-
rent paruo contenti esse. Quid quod nul-
las sibi imponi patitur leges, nulla earum
mouetur auctoritate, sed omnia libere (si
libertas ea potius, quam effrenis appel-
lari potest licentia) agit. Quod vero nul-
lis continetur legibus, id receptaculum
esse vitiorum omnium amplissimum,
certum est. Tanta enim est legum vis,
tanta auctoritas, ut eam nihil sit, ad ius
conditionemque naturae aptius: sine qua
(ut ille inquit) nec domus ulla, nec Ci-
uitas, nec gens, nec hominum vnuer-
sum

sum genus stare, nec rerū natura omnis,
nec ipse mundus potest. Quid verò? num
exemplis in re tam egemus manifesta?
Xerxen quæso magnum illum Persarū
cōsiderate Regē: huic diuitiarum ingens
erat copia: huius magnitudinis atq; po-
tentia fama totum occupauerat orbem:
huic bene præclareq; instituta erat Res-
publica, regnum quoq; amplissimum: et
(ut Maximi verbis utar) opum ma-
gnitudine, quam altiore animi sensu
erat felicior: exercitus quoq; innumeram
penē collegerat copiam, adeo ut cum 17.
centenis hominum millibus, ad oppugnā-
dam et debellandam Græciam fuerit pro-
fectus. Res quoq; virtutum in ipso do-
minantib. dotibus, gessit haud exiguas:
Athenarū enim inter cetera, urbem to-
tius Græciæ clarissimam atq; potentissi-

*mam bello expugnauit. Sed postquam
armis sepositis, socordia se tradidisset:
vsq; adeo luxuria gaudebat, ut edicto
præmium ei proponeret, qui nouum vo-
luptatis genus reperisset. At quem ex
hoc tanto vitio reportarit fructum, at-
tendite: commissio cum Themistocle præ-
lio, quatuor hominum à millibus misere
est profligatus: nauale quoq; certamen
cum eo tentauit, a quo similiter apud Sa-
laminem cæsus, cum antea tota maria
classe sterneret, vix paruula cymba effu-
git, relicto Mardonio præfecto, qui &
ipse, re in Bæotia infelicer gesta, cum
paucissimis, quos fato quodam ex hosti-
um faucibus eripuerat, in Persidem se
recepit. Hoc potentissimus hic Impera-
tor luxurie tulit præmium, ut qui ante
hac, regnum habuerit opulentissimum,*
Rem-

Re publicam optimè fundatam, pulcherrimisq; virtutum ornamentis fulcitam: & regnum tam præclarum amiserit, & Rempublicam optimè constitutam perdidit, hostiumq; furrori funditus delendam & extirpandam præbuerit. Volsiniensium quoq; urbem illam clarissimam (referente Maximo) huius sceleris atrocitas, immanibus implicauit cladibus: opulentam eam, moribusq; & legibus ornatam, optimeq; constitutam fuisse accepimus, adeò ut Etru quasi caput haberetur: sed postquam luxuria sese contaminauit vitio, in summam iniuriam, & turpitudinis voraginem est prolapsa, adeò ut seruorum se insolentissima subiecerit dominationi. Sed ne quis veteribus nos saltem inhere, eaq; ad modernam vitæ rationem

non

non parum ineptè transferre, cum non
ea sit nunc, quæ olim viuendi ratio, obij-
ciat: age, recentioribus quoq; exemplis
rei comprobemus veritatem. Vt vero
cetera, quorum infinitus profecto est nu-
merus sicco (quod aiunt) pede præteream:
unicum vobis auditores Polonia ob ocu-
los ponite regnum, hoc considerate, hoc di-
ligentius inspicite. Quanam quæso, di-
scordiarum, quibus tantopere infestan-
tur, quæ bellorum civilium, quorum atro-
citas usq; adeo (proh dolor) profundas
iam egit radices, ut quocunq; iam tandē
in regno tam amplo oculos conuertas, nil
nisi ferrum & ignem, quibus ad extre-
mum usq; exitium semetipsos prosequū-
tur, conspicias, quanā, inquā, horum tan-
torum malorum causa existit? Luxu-
ria. Quid tot tantorumq; virorum, tam
virtu-

virtutum, quam generis nobilitate clarissimorum, sanguinem effudit innocentissimum? *Luxuria*. Quid tot exterorum etiam Heroum cruentos mouit gladios? *Luxuria*. O vitiorum omnium voraginem atrocissimam, o scelerum, o flagitiorum caput crudelissimum, o malorum officinam omnium, amplissimam, quæ tot tantorumq; malorū caput atq; principium existis, quæ tantam vim sanguinis effundis innocentissimi, vrbes præclaras oppidaq; euertis præstantissima, Rerum publicarum status optime fundatos confundis, regna deniq; amplissima deles atq; euertis. Sed quod vetus ille habet versiculus,

Luxuriant animi rebus plerunq; secundis
id ego, cū in aliā, tum profectō in hac per
F quam

quam verissimum esse comperi gente.
Quibus enim quaeso, rebus, quae ad tu-
tandam hanc vitam, conservandamq;
hominum societatem pertinere videtur,
non abundarunt? Regnum illis erat (ut
adhuc est, nisi iam forte, post hos bello-
rum tumultus esse desinat) amplissimum
& potentissimum, satis etiam opulen-
tum: omnia ipsis quae vel cogitando ad
usum reperiri possunt humanum, sup-
petebant abunde: a nemine infestaban-
tur: suavisimo libertatis fruebatur ocio:
ab hostium furoribus erant immunes: (ni-
si forte eum quis hostem dicat, quem Ste-
phanus Rex ille praecleara memoria, cum
aliarum rerum, tum vel maxime bellica
virtute, & rebus praecclare fortiterq; ge-
stis, clarissimus, contudit viresq; debili-
tauit) mox in abominanda luxuria, se
(quod

quod tamē bonorū omniū pace dixerim)
contulerunt castra: adeo ut quocunq;
tandem te conuertas, nil nisi luxu om-
nia plena atq; referta conspiciere possis.
At quas iam vitiorum luant pœnas, ne-
mo non videt: omnia enim loca tumultu
bellorum sunt plena, urbes et oppida va-
stantur, Respublicæ intereunt, hostiumq;
undiq; fit concursus, armorum ubiq; au-
diuntur strepitus, cruenti circumgestan-
tur gladij, omni deniq; ex parte eò iam
ventum est, ut nil nisi (quod Deus o-
men auertat) extremum totius regni spe-
randum sit exitium. Ex his itaq; vi-
dere est auditores, quot & quanta viti-
orum ex diuitijs corporis emergant tur-
pitudines, quamq; ex atroces Rerū publi-
carum existant pestes. Quod si nulla
aliæ diuitiarum animi essent (sunt au-

tem plurima) laudes, vel hoc nomine sum-
mis in cælum usq; euehenda essent laudi-
bus, quod vitijs nos contaminari nō pa-
tiuntur, sed semper ad diuinas virtu-
tum deducunt pulchritudines.

Deniq; cum omnia hæc inferiora, ad
cælestium illorum bonorum, piāq; di-
uini numinis contemplationem sint, refe-
renda, hæc vel maxima diuitiarum ani-
mi esset utilitas, quod nos ad piā, sa-
lutarem, simulq; iucundam, diuinorum
bonorum deducunt contemplationem:
cum enim cælum consideramus, dum ter-
ram perpendimus, dum mare intuemur,
dum elementa mutuis inter se nexibus
coniuncta, omniaq; ex ijs composita con-
spicimus, dum mirandam DEI optimi
Maximi creationem, rerumq; omnium
conseruationem animaduertimus: non
possumus

possumus profecto, non summopere diu-
nā mirari sapientiam, bonitātē, atq; mi-
sericordiam, animisq; nostris, in cœlestia
subinde ferri domicilia, Deoq; pro in-
narrabili suā erga nos bonitate atq; mi-
sericordiā frequentes agere gratias: quod
prestare profecto nequeunt ij, qui totis
viribus, totisq; conatibus, in congerenda-
rum corporis diuitiarum studio occupan-
tur, seq; totos ijs tradunt atq; dedicant.
Vt ipse Saluator noster, à vana corporis
diuitiarum cura nos auocare studens:
Non potestis, inquit, DEO seruire &
Mammonæ. Quid quod perpetuā eos
diuexarij solitudine, grauiusq; sub-
inde dilaniari curis cernimus, dum hic
bona sibi ab inimicis per vim erepta, ille
as furto sibi ablatum esse dolet: hic ades
splendidas incendio conflagrat as, ille ve-

stes preciosas putredine consumptas con-
queritur: hic uniuersam suam substanti-
am ab hostibus direptam, ille se summo
etiam uitæ cum discrimine vix euasisse
lamentatur. O insipientes, ostolidos,
o vanos vanarum diuitiarum studiosos:
non his profectò, non his, humanum oc-
cupari ingenium conuenit, verum in ijs
diuitijs acquirendis elaborare atq; eniti,
quæ nec hostium furore diripi, nec latro-
num insidijs auferri, nec incendio conflag-
rari, nec ullâ mortaliū vi eripi, ex a-
nimo hominis possunt: semper vero cum
eo habitant atq; excubant, eumq; nun-
quam deserunt, animum deniq; nullis
vnuquam temporibus sollicitudinibus pre-
mi, curisq; coarctari patiuntur. Vt præ-
clare Bias ille Philosophus, cum patri-
am eius, hostes inuasissent, cæteris omni-
bus

bus, quos sauitia belli incolumes abire passa fuerat, pretiosarum rerum pondere onustis, fugientibus, interrogatus, quid ita nihil ex bonis suis secum ferret? respondit: Ego vero, inquit, bona mea mecum porto: pectore enim illa gestabat, non humeris, non oculis visenda, sed aestimanda animo, quæ domicilio mentis inclusa, mortaliū manibus labefactari nequeunt: Et ut manentibus præsto sunt, ita fugientes non deserunt, sed eos ubiq³, quocunq³, tandem venerint comitantur. Quid igitur diuitijs animi, aut utilius? quæ societatem humanam, pulchris inter se coniungunt atq³ copulāt nexibus: aut honestus? quas tot summi viri sibi unice amplectendas proposuerunt: aut magis necessarium? sine quib. non vrbs, non oppidum, non Respublica,
non

non deniq, preclarum quicquam consti-
tere potest: aut iucundius? quæ tot tamq,
illustrum rerum nobis offerunt scienti-
tiam: aut præclarius? quæ omni vitiorū
turpitudine à nobis semota, pulcherri-
mas in nobis virtutum excitant actio-
nes, animumq, omnibus curis atq, solici-
tudinibus reddunt solutum: aut diuini-
us? quæ mentem nostram ad contemptū
humanarum rerum deducunt, & ad di-
uinarum rerum contemplationem longè
iucundissimam attollunt.

Perspectis itaq, his tot tantisq, utili-
tatib. atq, encomijs diuitiarum animi,
cognitis contra vanis ijsq, pestiferis, am-
plarum huius mundi fortunarum diuiti-
arum, opum, atq, facultatum, incommo-
dis: illud quoq, unicuiq, manifestum es-
se potest, (in hoc enim altera orationis
meæ

mea pars versatur) quantum nimirum
ij, qui omni studio, totisq³ conatibus, in
congerendis animi diuitijs occupantur,
omnemq³ curam, in consequendam eru-
ditionis laudem conferunt, quantum in-
quam, distent ab ijs, qui diuinā animi
cultura spretā, ad vanas huius mundi
diuitias, studia sua conferunt. Illi enim
naturam, tanquam communem eamq³
optimam omnium matrem, unice sibi
amplectendam proponūt, eiusq³ ad nor-
mam vitæ etiam rationem accomo-
dandam esse ducunt: hi reiectis natura
legibus, turpissimam, eamq³ natura mi-
nus consentaneā vitæ et rationem sequun-
tur. Illi cognitis atq³ exploratis animi
donis, eius excellentiā & magnitudine
moti, ad eius sibi diuitias comparandas,
quas non fluxas et momentaneas, sed

G

stabi-

stabiles atq; firmas peneq; diuinas cogno-
uerunt, sua sponte feruntur: hi non per-
specta diuitiarum animi magnitudine,
caducis huius mundi fortunis atq; facul-
tatibus student. Illi plurimis Illustrium
virorum exemplis moti, praeclaris arti-
bus et scientijs animum imbuunt: hi ne-
glecto animi cultu stolidi manent et bar-
bari, vt praeformam, nil sibi ad simi-
litudinem hominis reliquum fecisse vide-
antur. Vt praeclare Stilpon ille Philoso-
phus, cuidam interroganti: Quidnam
esset statuâ fortius? respōdit: Homo stu-
pidus & animi cultum negligens: sen-
serat enim vir ille eximius nil esse, quo ho-
mo ineruditus à statuâ discerni posset,
praequam externis corporis virib. quae
etiam cum bestiis hominibus sunt com-
munes. Illi donis eruditionis & sapien-
tia

tiæ imbuti, fructus diuitiarum suarum
edunt uberrimos, eosq; in Rerum publi-
carum salutem, publicæq; utilitatis con-
seruationem conferunt: hi externarum
facultatum studio incumbentes, vitiorum
turpitudine, quos amplissimos habent di-
uitiarum suarum fructus, non solum se-
ipsos, verumetiam alios, virtutum &
honestatis studiosos, contaminant, Poli-
tiasq; optimè fundatas cuertunt. Illi,
ut animum excolunt, sic etiam spretis
rebus hisce terrenis, animo subindè, ad
pulcherrimam diuinarum rerum con-
templationem feruntur, vitæq; aternæ
initia in hac vita auspicantur: hi con-
tra, ut corporis maiorem esse rationem
habendam ducunt, sic etiam spreta im-
mensa diuinæ bonitatis atq; sapientiæ
consideratione, in caducis huius mundi

rebus occupantur. Illi, cum firmas & stabiles sibi compararint diuitias, omnibus sunt exempti curis, omnibus solitudinibus, utpote, quas nulla armorum vi, nulloq; hostium impetu, aut alià quavis ratione, auelli posse cognouerunt: hi cum vanas et momentaneas suas esse diuitias sciant, perpetuà premuntur solitudine, curisq; subinde diuexantur. Unde alià quoq; eaq; non postrema diuitiarum animi, vitæq; huius iucundissima emergit laus & utilitas, quod dum nos omnibus eximit curis, facit simul etiam, ut liberè pulcherrimum hoc mundi theatrum, peregrinando peruari atq; perlustrare, multorumq; clarissimorum virorum suauissimo frui colloquio & familiaritate nobis liceat.

Exactæ sunt, auditores doctissimi,
oratio-

orationis partes duæ: Tertia restat, in
quâ mihi in arenam cum aduersarijs de
scendendum erit, telaq; eorum in laudes
vitæ huius iucundissimæ comparata, re-
pellenda atq; retorquenda. Quoties ve-
ro complector animo, diligentiusq; mecū
considero, duas causas reperio, cur vitæ
hoc genus, in comparandis animi diui-
tijs occupatum, miserum quibusdam esse
videatur: unam, quod omnibus priuet
voluptatibus & delicijs: alteram, quod
summis acquiratur laboribus. Earum
si placet, auditores, causarum quantum
quæq; valeat, quantumq; iusta sit, vide-
amus. Priuat hæc vitæ voluptatibus?
at quibus voluptatibus? num ijs, in
quibus hodie à plerisq; summa reponitur
felicitas? O præclarum vitæ genus, o pul-
cherrimos diuitiarum fontes, qui id au-

ferunt à nobis, quod est in omni vita vi-
tiosissimum. Accipite enim, auditores
optimi, animisq; insigite vestris, pu-
lcherrimū illud Tullij, magni imprimis
& praelari viri dictum, quod ille fre-
quenter usurpare, suoq; habere semper in
ore solebat, Imitatricem esse boni volu-
ptatem, malorum matrem omnium, cuius
blanditijs corrumpuntur, quæ natu-
rā bona sunt, nullamq; capitaliorem pe-
stem, quam corporis voluptatem, homi-
nibus, à natura datam esse: hinc patriæ
proditiones, hinc cum hostibus clande-
stina colloquia nasci dicebat: nullum de-
niq; scelus, nullum tam magnam faci-
nus esse, ad quod suscipiendum non li-
bido voluptatis impelleret. Hac ille de
voluptate: ex quibus videre est, quanta
sit eius in vita humana turpitudine, quan-
ta atrocitas, quā dominante, nihil recta
ratio-

ratione geri, nihil praeclarè institui, nihil
quicquam optime administrari certum
est. Ponite enim vobis ante oculos, au-
ditores, primi illius seculi homines, No-
ëq; considerate tempora: cum omnes vo-
luptatibus sese dedissent, Deus optimus
maximus, vniuersum genus humanū,
aquarum voragine pessundare atq; dele-
re constituerat: plurimis ijsq; manifestis-
simis argumentis, iræ suæ diuinæ magni-
tudinem declarans, ut, (cum tardus ad
pœnas infligendas sit) eorum animos à
tanta impietate avocatos ad serium pie-
tatis pœnitentiæq; studium, flecteret.
Quid quod arcam, quam Noacho, viro
unico in vniuersa terrarum amplitudi-
ne iusto & pio, ad suam suorumq; vitā
conseruandam edificare praeceperat, om-
nium ante oculos ponendam voluit, tan-
quam

quam ipsam tantæ impietatis ultricem,
quæ præsentem quasi iam aquarum mul-
titudinē adesse significaret: quibus homi-
nes nihil moti, secureq; in vitijs persisten-
tes, pertinaciæ & impietatis pœnas de-
derunt satis amplas: statim enim tanta
undarum multitudo, uniuersum terra-
rum orbem impleuit, ut unico Noacho
cum suis in arca saluo & superstite reli-
cto, omnes, tam homines, quam bruta
animantia, aquarum multitudo obru-
ta, misere perierint. Vrbes quoq; illas
Sodomeorum & Gomorrheorum, volu-
ptas, in horrendas iræ diuinæ pœnas, im-
plicauit, igniq; consumendas præbuit.
Quorsum hæc? ut intelligatis, si volupta-
tem aspernari ratione & sapientiā non
possumus, magnam habendam, vitæ hu-
ic in studijs literarum versanti gratiam

que

qua nos à voluptatibus, tanquam à do-
mino agresti & furioso liberat, atq; via,
quà ad certissimum itur exitum decli-
nare facit atq; despectere: eiq; non mo-
do vituperatio nulla, verum etiam sum-
ma laus tribuenda est, quod ea volupta-
tes huius corporis non magnopere deside-
rat, eorumq; suauitate, minus trahitur.
Habet vero hac quoq; vita suas volup-
tates & delicias, easq; voluptates, qua
pietati & utilitati, adiunctum simul
etiam habent iucunditatem & pulchri-
tudinem. Quid enim per Deum im-
mortalem, aut pulchrius, aut utilius, aut
iucundius, esse vnquam in hac vita po-
test, quam variarum earumq; pulcherri-
marum rerum habere scientiam & co-
gnitionem? quares, humano alias inge-
nio absconditas, oculis mentis adire &
H inqui-

Scientia

Theolog.

P. Lupat.

inquirere queas. Nā quid ego de uiuifi-
co Theologiae studio dicā? quod, quam sit
iucundum, quam utile, quam salutare,
apud omnis pietatis studiosos manife-
stum esse potest: hoc enim oculos men-
tis nostrae à prauitate humana auocatos,
ad considerationem & cognitionem, ef-
sentiae, bonitatis atq; sapientiae diuinae eue-
hit: nobisq; mysterium sanctae aperit Tri-
nitatis. Quid Philosophiae proferam
studium? cuius quanta sit laus, quanta
utilitas, quanta in vita humana neces-
sitas, in prima orationis parte breuiter
exposui, aut extremis saltem, (quod a-
iunt) digitis attigi. Hae enim est illa
virtutum indagatrix optima, quae re-
ctissimam nobis viuendi rationem mon-
strat: cuius scientia & cognitione imbu-
ti, animum ab omnibus vitiorum tene-
bris

bris vindicamus & corrigimus, virtutibusq; exornatum, ad Rerumpublicarum munera capeſſenda, rectaq; ratione adminiſtranda, reddimus habilem atq; aptum. Quid de iurisprudentiâ dicam? quæ optimis legibus Reſpublicas præclare conſtitutas fouet atq; conſeruat, ciuesq; iuſtâ viuendi ratione traditâ, ad concordia ſtudio, pacemq; colendam incitat. Quid Medicinam proferam? quæ nos ad ſtudio rei herbariæ deducit, earûq; nobis vires, effecta, facultates, temperamenta, naturam deniq; ipſam aperit, uſum demonſtrat. Quanta vero eius in vitâ humana ſit utilitas, quid multis attinet dicere, cum varijs affecti morbis, in extremo vitæ diſcrimine, ad medicos confugiamus, eorumq; operâ in tēperanda priſtina corporis noſtri ſanitate

Iuris p.

Medic.

Physicus

ut amur. Quid Physice? quæ in speculatione rerum naturalium occupata, pulcherrimarum non minus quam utilissimarum rerum, nobis offert cognitionem. Dum enim celestium corporum naturam, sapientissimo Dei optimi Maximi consilio productam, dum motus eorum, pulcherrimo quodam & artificiosissimo ordine, inter se distinctos, dum facultates eorum consideramus: dum elementorum simplicissimas qualitates alternasq; inter se vicissitudines, ceteraq; omnia terre ambitu comprehensa, ex his tanquam secundarijs rerum principijs, composita & compacta cernimus: dum pulcherrimam rerum naturalium ~~exproviap earumq;~~ ad mirandam ~~curiositatem~~ et ~~curiositatem~~ inspicimus: dum varias, variarum rerum causas inquiremus: dum augustis-

gustissimam primorum principiorum,
materiae, formae, & privationis doctri-
nam consideramus: dum purissimam
omnisque materiae expertem animae essen-
tiam, penitus introspicimus, quoque pacto
corpus ab ea humanum, tanquam ma-
teria à sua forma informetur & susten-
tetur contemplamur: dum denique varias
rerum omnium actiones, facultates, &
fines, perscrutamur: non possumus profe-
cto, augustissimam Physicis doctrinam,
non summis in caelum usque euehere lau-
dibus, eamque unice exosculari, quae nos
tam, non solum utilitatis, verumetiam
iucunditatis plenissimè imbuunt scientià.
Omitto iam alias quoque praeclaras scien-
tiarum artes atque disciplinas, quarum iu-
cunditas, pulchritudo, summaque utilitas,
non unius horulae, non duarum, aut tri-

um, non integri etiam diei, verum bi-
dui, aut tridui etiam spatio, vix, ac ne
vix quidem percenseri, dignisq; enco-
mijs celebrari posset. Quae sunt igitur
voluptates corporum? quae earum laus?
quae utilitas? quae mihi voluptatibus a-
nimi, non modo preferenda, sed ne mi-
nima quidem ex parte comparanda vi-
dentur. Taceant itaq; ij qui omnib. eam
carere voluptatibus dictitant: turpibus
ea quidem caret voluptatibus, caret e-
brietate, caret commensationibus, caret
infandis libidinibus, at non caret vera
illa voluptatū animi iucunditate, quam
ex studijs literarum haurire subinde po-
test.

Sequitur altera vituperatio, quod
eam summis coniunctam laboribus &
difficultatibus accusant, ideoq; fugen-
dam

dam esse arbitrantur. Quod vero illud
crimen est? quæ huius vitæ vituperatio?
cum videatis eam omni vitæ generi esse
communem. Quam enim tu mihi vitā,
in societate hac humana ostendas, quæ
non summis sit coniuncta laboribus, dif-
ficultatibus, & molestijs? Mercatores
enim inter ceteros consideremus: nonne
hi amore externarum diuitiarum ducti
magno cum vitæ, rerumq; discrimine, in
tegra mariâ peregrinando tranare, ter-
raq; varia eaq; difficilima loca peragra-
re consuerunt, ut ille inquit:

Impiger extremos currit mercator ad
Indos,
Per mare, pauperiem fugiens per saxa,
perignes.

At vero maioribus et diuturnioribus
est vitæ eorum implicata laboribus, qui
corporis

corporis quam qui animi querunt diui-
 uitias: hi, enim ijs semel acquisitis, in
 pulcherrimo otio totum vitæ tēpus tran-
 sīgunt, eoq; suauiter perfruuntur, fructus
 diuitiarum suarum percipiendo iucun-
 disimos: at illi, semper, aut amissas recu-
 perare, aut acquisitis (cum πλεονεξίας vitio
 maximè laborent) addere, easq; augere
 student, atq; sic totum vitæ suæ tempus
 continuis laboribus & molestijs oneran-
 do, longè viuunt miserrime. Praclare
 mihi, respondisse talibus videtur, excel-
 lens ille orator Isocrates: μή κατόκως μακρὰν
 ὁδὸν πορεύεσθαι πρὸς τοὺς διδάσκοντι χρήσιμον ἐπαγ-
 γελλομένους. αἰσχρὸν γάρ, τοὺς μὲν ἐμπόρους τὰ καὶ αὐτὰ πω-
 λᾶν διαπερᾶν ἕνεκα τῷ πλείω ποιῆσαι τῶν ὑπάρχουσιν
 οὐσίᾳ, τοὺς δὲ νεωτέρους μὴδὲ τὰς κατὰ γλῶσσαν πορείας ὑπο-
 μέναν, ἐπὶ τῷ βελτίῳ καταστῆσαι τῶν ἑαυτῶν διάνοιαν.
 Ne te pigeat longā ire viā ad eos, qui se ali-
 quid vtile docturos profitentur. Cū enim
 mercatores, rei familiaris augendæ gra-
 tia

tiâ tanta maria transmittant; turpe fue-
rit, adolescentes, excolendi ingenij caus-
sa, nec terrestre iter velle suscipere. Et
illustre illud nostræ gentis sidus Ianus
Pannonius.

Scilicet haud vnquam leuiter preciosa pa-
rantur,

Nec nisi difficili fingunt ingentia visu:

Nimirum, illa rudes mundo abstersura tene-
bras

Ornatura nouos, illustratura vetustos,
Per magnos cumulanda fuit doctrina labo-
res.

*Nihil itaq; agunt, qui vitam hanc no-
stram, ideo quod magnis acquiratur la-
boribus, fugiendam existimant.*

*Quæ cum ita sint, neminem profecto
pietatis honestatisq; studiosu, his vel mi-
nimum moueri decet, cum criminationes
has, quibus ab aduersarijs impetimur,
non tam nostræ, quam eorum vitæ, obij-
ci per quam commodè posse, demonstra-*

tum sit? Sed ne et vestra quā mihi concessistis, licentia, abuti videar, neue longior aliquantulum, quam forte sperabatur, orationis meae prolixitas fastidium animis pulcherrima audientium corona, pariat, finem orationi meae impositurus, ad vos, ultimo iam tandem loco, Generosi, ornatissimi & doctissimi auditores, vela orationis meae conuerto, vosq; oro & obsecro, perq; sacra obtestor, ut si qua non modo humana, verumetiam diuina, in pulcherrimis animi diuitijs commendatio debet esse, eas, quas primi nostri parentes, multi magni & praeclari viri, Reges & Imperatores plurimi, non solum necessarias, utiles & iucundas, existimarunt, verumetiam ante omnia, vnicuique sibi amplectendas atq; exosculandas, diuitijsq; corporis longè praefereudas duxerunt, vos quoq;

quoq³, cordi vobis esse patiamini, ani-
mosq³, vestros his imbuatis et exornetis,
Id si feceritis, animadvertetis profectò,
vos, & Respublicas à pessimis quibusq³,
labefactatas, in pristinam dignitatem
restituturos, & Ecclesiam DEI, varijs
adversariorum telis impetitam, in hac
extremâ mundi senectâ, defensuros &
cōservaturos, præclarum deniq³ nominis
vestri decus posteritati subsequen-
tura relicturos.

D I X I,

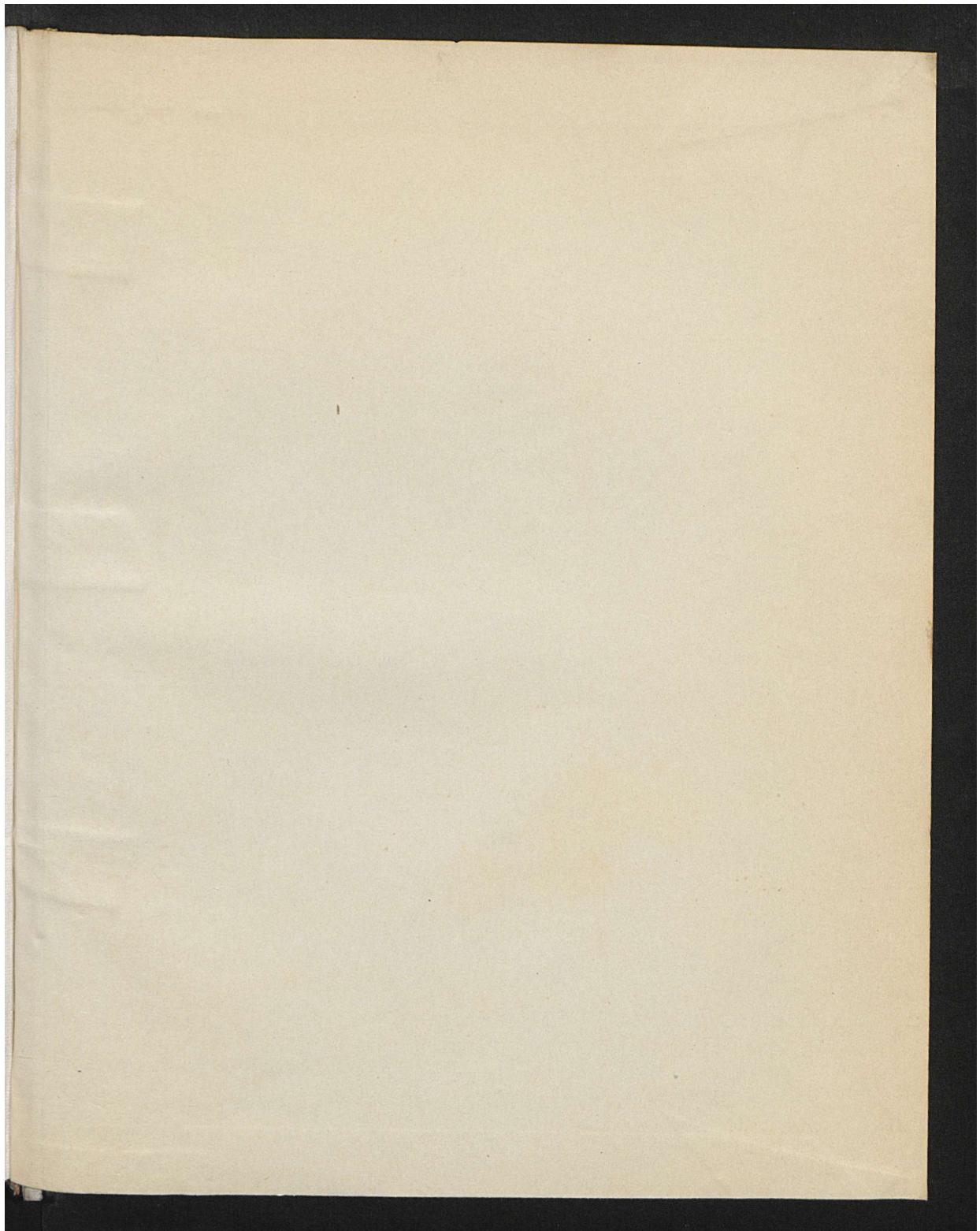
τῷ Θεῷ δὶ ζῶ.

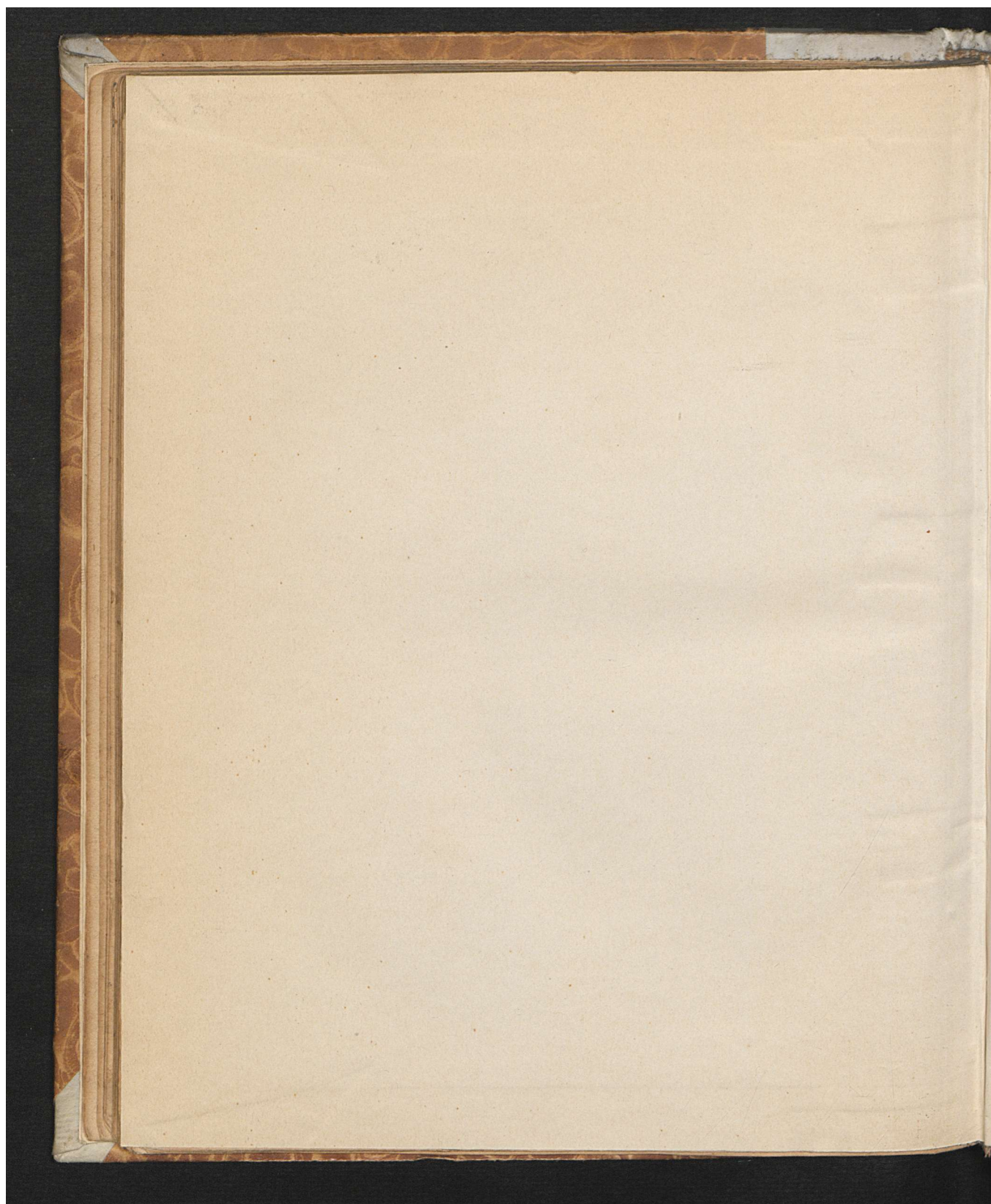

2

P

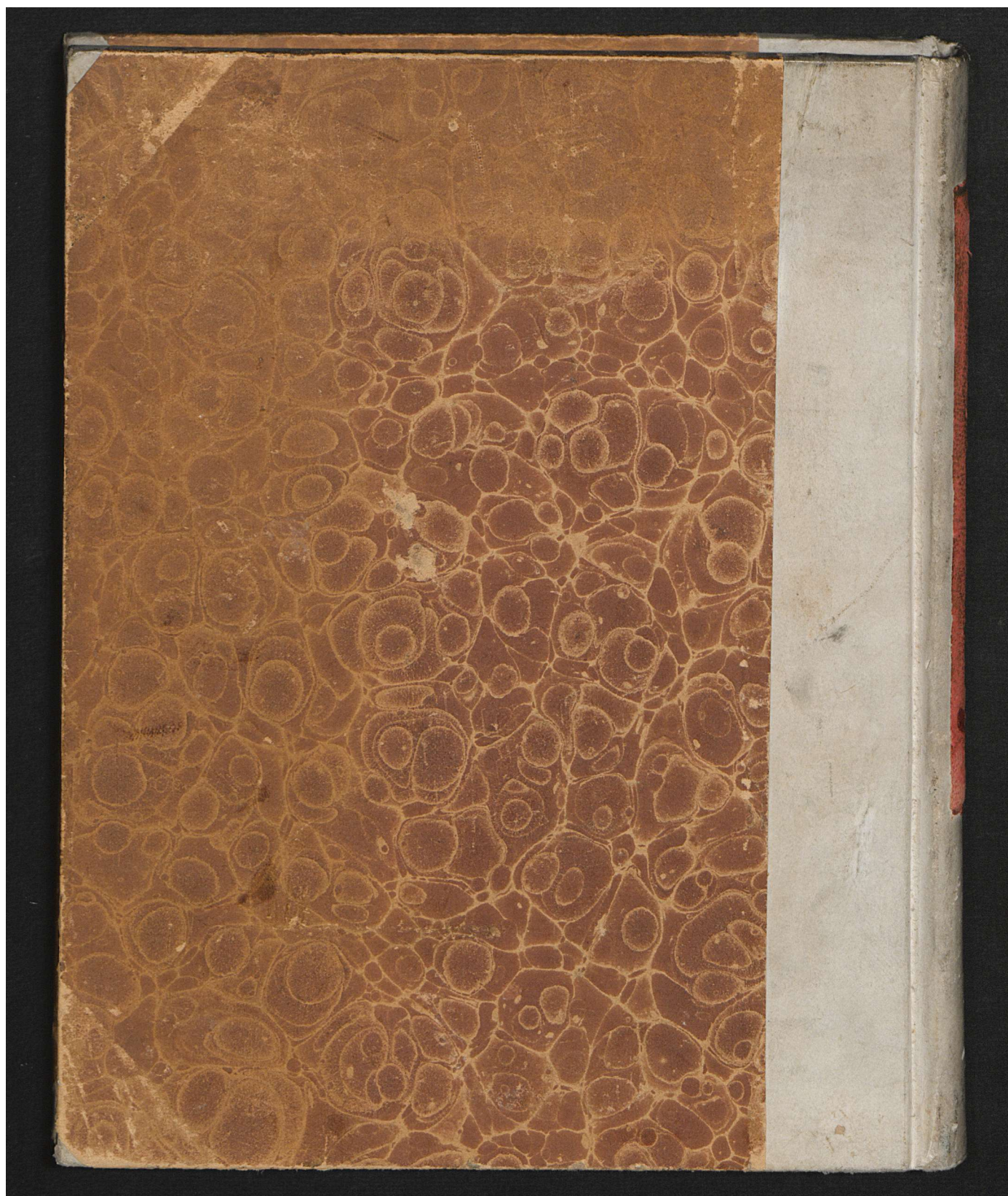
THE
VALLENTINO
FASHION
FABRIC
CO.
NEW YORK
N. Y.
ESTD. 1891
MADE IN U.S.A.
VALLENTINO
FASHION
FABRIC
CO.
NEW YORK
N. Y.
ESTD. 1891
MADE IN U.S.A.

7

K

1914.2563

ORATIO
DE BONIS ANIMI
ET CORPORIS, SCRIP-
TA ET
HABITA IN INCLY-
TO NATIONIS HUN-
GARICAE COR. TV. VVL.

Staatsbibliothek
zu Berlin
Preußischer Kulturbesitz